

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Guia d'adaptacions docents per a l'estudiantat amb necessitats específiques de suport educatiu a la UB

Juliol de 2025

(pendent revisió lingüística)

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	3
2. ADAPTACIONS DOCENTS PER A L'ESTUDIANTAT AMB NESE	3
2.1. <u>Mesures relacionades amb aspectes físics i/o malalties cròniques de llarga durada</u>	3
2.2. <u>Mesures relacionades amb dèficits sensorials</u>	5
2.2.1. <u>Dèficit auditiu</u>	5
2.2.2. <u>Dèficit visual</u>	7
2.3. <u>Mesures relacionades amb factors psicològics</u>	9
2.4. <u>Mesures relacionades amb trastorns de l'aprenentatge i neurodesenvolupament</u>	11
2.4.1. <u>Trastorn específic de l'aprenentatge - Dislèxia i Discalcúlia</u>	11
2.4.2. <u>Trastorn per dèficit d'atenció amb hiperactivitat</u>	12
2.4.3. <u>Trastorn de l'espectre de l'autisme</u>	13
2.5. <u>Mesures relacionades amb les altes capacitats</u>	15

1. INTRODUCCIÓ

A les aules universitàries hi trobem una gran diversitat d'estudiants, i per donar-hi una resposta adequada caldria adoptar un model més centrat a identificar i reduir les barreres que dificulten l'aprenentatge, en lloc de focalitzar-se en els dèficits individuals. En aquest sentit, el Disseny Universal per a l'Aprenentatge (DUA) facilita la creació d'entorns docents inclusius que beneficien tot l'alumnat.

Ara bé, mentre aquests principis s'incorporen progressivament als plans docents i a la pràctica educativa, cal garantir l'accés equitatiu al currículum mitjançant ajustaments individualitzats. De fet, hi haurà estudiants que, per les seves necessitats específiques, continuaran requerint suports addicionals o mesures específiques tot i incorporant el DUA.

La diversitat de situacions fa difícil establir un catàleg tancat d'ajustaments. Tot i així, diverses comissions i equips especialitzats de l'àmbit universitari han permès identificar criteris útils a partir de característiques compartides.

A continuació, s'exposen les adaptacions previstes segons els documents elaborats per la "Comissió per al desenvolupament de la Guia d'adaptacions per a l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu" de la UB. L'aplicació d'aquests ajustaments han de ser valorats de manera individual per l'equip tècnic del SAE, i es poden adaptar o matisar en els informes corresponents. Amb tot, això no ha de substituir els espais de diàleg entre docent i estudiant, que afavoreixen l'assoliment de consensos, compromisos i una major vinculació amb l'assignatura.

Tot i partir de la singularitat de cada persona, les propostes es presenten agrupades per facilitar-ne la comprensió i la contextualització.

2. ADAPTACIONS DOCENTS PER A L'ESTUDIANTAT AMB NESE

2.1. Mesures relacionades amb aspectes físics i/o malalties cròniques de llarga durada

Quan ens referim a condicions que afecten alguna part del cos, sovint fem la diferenciació entre les que estan més estretament relacionades amb la mobilitat i motricitat i les que impliquen una pèrdua de funcionalitat en òrgans o processos fisiològics.

El concepte de discapacitat motriu apunta a l'alteració de l'aparell motor a conseqüència d'un funcionament deficient del sistema nerviós central (cervell o medulla espinal), el sistema muscular, el sistema ossi i/o articular o una interrelació d'aquests, que dificulta o impossibilita la mobilitat funcional d'una o diferents parts del cos. Així, hi ha una gran diversitat de realitats segons la seva etiologia, moment d'aparició, grau d'afectació i localització.

De vegades, també es poden presentar altres efectes funcionals, com l'espasticitat (increment anòmal del to muscular o contraccions), les discinèsies (moviments incontrolables) i l'atàxia (alteració de l'equilibri i la precisió). Si la parla també es veu afectada per dificultats dels músculs bucofonadors, parlem de disàrtria.

Per la seva banda, la discapacitat física orgànica pot ser deguda a malalties cròniques, trastorns congènits o adquirits i/o a lesions que afecten els òrgans. Alguns exemples serien: cardiopaties i malalties respiratòries, esclerosi múltiple (en què el sistema ataca la mielina danyant els impulsos nerviosos), malalties digestives (com la malaltia de Crohn o la colitis ulcerosa), fibrosi quística (malaltia hereditària), la malaltia d'Addison (insuficiència de cortisol), etc.

Aquesta heterogeneïtat també comporta una variabilitat d'implicacions en l'àmbit acadèmic, però moltes vegades estan relacionades amb el temps i l'esforç que pot suposar arribar a classe, amb l'accessibilitat de l'entorn (mobiliari de l'aula, edificis, sortides de camp), amb les tasques manipulatives (que requereixin força o precisió), amb necessitats variables segons l'evolució de les malalties (en alguns casos cursen amb crisis periòdiques, empitjoren amb la fatiga o són processos degeneratius) i, finalment, també hi poden haver dificultats per satisfer necessitats bàsiques de la vida diària durant les hores lectives.

Adaptacions i recomanacions pel seguiment de les sessions i l'assignatura:

- Facilitar l'accés a materials didàctics (com presentacions utilitzades a classe i/o fonts d'informació complementàries) que puguin ser d'ajuda per revisar i completar els apunts. Això pot ser necessari per dificultats motrius, possibles absències, episodis o crisis que dificultin el seguiment de l'explicació, etc. A més, si hi ha dificultats per treballar amb paper, els materials haurien de facilitar-se en format digital accessible.
- Cal proposar les tasques amb suficient antelació i garantir cert marge de temps, ja sigui perquè l'escriptura és més lenta o perquè en certes malalties alguns dies són inhàbils. En determinats casos, si l'escriptura està molt limitada, es pot revisar l'extensió necessària.
- Vetllar, en la mesura del possible, per oferir un espai adequat dins l'aula i per preveure amb l'estudiant les condicions d'accessibilitat en les sortides.
- Si escau, caldria arribar a consensos i/o plantejar alternatives per a la realització de tasques que requereixin certes habilitats manipulatives (per exemple, fer-ho en parelles), sempre que no entri directament en conflicte amb els resultats d'aprenentatge.
- Considerar certa permissivitat en les entrades i sortides de classe (hi ha estudiants que triguen més a arribar i d'altres que han de sortir recurrentment per anar al lavabo o medicar-se). Algunes persones també tenen problemes per romandre en la mateixa postura i necessiten anar canviant de posició, aixecar-se o inclús fer algunes passes de tant en tant.
- Valorar certa flexibilitat en els requisits d'assistència per possibles indisposicions derivades dels seus problemes de salut, en la mesura que no entri en conflicte amb l'assoliment dels resultats d'aprenentatge.
- Flexibilitzar, si és necessari, els terminis per poder canviar de modalitat d'avaluació (de continuada a única) per motius sobrevinguts.

Adaptacions per les proves d'avaluació:

- Vetllar perquè l'aula on es du a terme la prova sigui accessible, especialment si és diferent de l'aula habitual de classe. L'estudiant pot requerir ajuda per preparar el lloc de treball.
- Permetre l'ús d'ordinador si es requereix per problemes de grafomotricitat o per l'ús de certes ajudes tècniques.
- Possibilitar disposar de temps addicional, d'acord amb l'informe d'adaptació docent (des del +33% i fins al doble de temps, depenent del cas).
- Valorar alternatives en el format si hi ha una limitació greu per escriure, com plantejar preguntes de resposta curta, d'opció múltiple o format oral. Cal tenir en compte que, malgrat permetre temps addicional, es pot acumular una gran fatiga física i cognitiva (en haver de retenir unes idees que s'han de redactar amb molta lentitud).
- Fer l'examen en una aula a banda si cal fer servir ajudes tècniques que puguin interferir en

la concentració d'altres estudiants (per exemple, programes de dictat).

- Si escau, caldria arribar a consensos i/o plantejar alternatives per a la realització d'exercicis que requereixin certa precisió amb les mans, sempre que no entri directament en conflicte amb les competències a avaluar.
- Convé evitar fulls de resposta òptica i oferir espais de resposta més amplis (per si es fa lletra més gran).
- Valorar alternatives si la persona pot requerir fer alguna pausa en cas de crisi o no pot fer la prova per possibles indisposicions derivades dels seus problemes de salut, com la possibilitat de canviar la data de realització de les proves d'avaluació, sempre dins dels terminis del calendari acadèmic del curs actual.

Recursos:

- Mobiliari adaptat
- Alumnat de suport (programa de voluntariat)
- Ajut econòmic per estudiants amb mobilitat reduïda que requereixen assistència de terceres persones
- Unitat de tècniques alternatives i augmentatives de la Comunicació (UTAC)
- Serveis per a persones amb necessitats específiques del CRAI UB.

2. 2. Mesures relacionades amb dèficits sensorials

2.2.1. Dèficit auditiu

En parlar d'audició ens hem de referir a dos paràmetres com són la intensitat o volum (dB) i la freqüència o to (Hz). La parla se situa al voltant d'uns 60 dB i habitualment una oïda pot percebre fins a 120 dB (més pot resultar nociu); si hi ha una pèrdua d'audició menor a 70 dB parlem d'hipoacúsia i si la pèrdua és superior als 70 dB es considera sordesa. Quan hi ha una pèrdua auditiva total s'anomena cofosi o anacúsia.

La pèrdua d'audició es pot classificar d'acord amb diferents criteris o variables, a destacar la intensitat o grau de la pèrdua, la localització de la lesió responsable i el moment del desenvolupament en el qual s'origina (si és abans o després de l'adquisició del llenguatge). Addicionalment, també cal tenir en compte el codi lingüístic utilitzat per la persona (oral o llengua de signes) o les ajudes protèsiques amb que compta (com audiòfons o implants coclears).

Cal tenir en compte que, tot i les ajudes tècniques i l'habilitat de la persona, la comprensió dels missatges sovint requerirà certa latència i millora si el context és clar. Amb tot, pot ser més complicat representar idees abstractes o percebre certes subtilitats del llenguatge; així mateix, la lectura labiofacial i la llengua de signes poden requerir una atenció que dificulti realitzar altres tasques al mateix temps. Finalment, cal tenir present que les possibles dificultats en el llenguatge també poden afectar els processos de lectoescriptura, especialment en la sintaxi (com passar per alt nexes, concordances, etc.), la qual cosa també comporta informacions esbiaixades o incompletes i dificultats en la comprensió.

Adaptacions i recomanacions pel seguiment de les sessions i l'assignatura:

- Facilitar l'accés als materials, utilitzant suports visuals i donant accés a materials escrits per

poder completar els apunts ((i així evitar problemes amb l'atenció dividida o informacions esbiaixades). Permetre una temporització suficient per realitzar les lectures.

- Afavorir, segons el cas:
- L'accés a la informació oral:
 - Possibilitar la lectura labiofacial: estar a una distància de no més de 3 o 4 metres; evitar estar d'esquena, a contrallum o voltant, moderar la velocitat i vocalitzar adequadament).
 - Permetre, si escau, la utilització d'ajudes tècniques, com el sistema FM o el micròfon amb Bluetooth.
- L'accés a la llengua de signes:
 - L'interpret seurrà enfront de l'estudiant durant la classe i requerirà poder accedir als materials de l'assignatura prèviament per poder preparar el vocabulari.
 - Cal avisar amb antelació d'activitats fora de l'horari previst, així com de possibles anul·lacions.
 - Convé moderar la velocitat al parlar, respectar els descansos entre classes i evitar referències d'espai com "aquí" o "allà" dins els materials (recordem que sovint l'interpret està d'esquena a la pissarra i les presentacions).
 - S'ha d'evitar involucrar a l'interpret en la conversa i recordar adreçar-se a l'estudiant.
- Utilitzar vídeos subtitulats o consensuar alternatives quan no sigui possible.
- Mantenir l'ordre de les intervencions i, si cal, repetir la idea principal del que han dit.
- Procurar que l'estudiant pugui assabentar-se de les informacions importants (per exemple, vetllar perquè estigui en disposició de prestar atenció, oferir alternatives escrites, possibilitat de resoldre dubtes a les tutories, etc.).

Adaptacions per les proves d'avaluació:

- Proporcionar les indicacions i enunciats per escrit.
- Permetre aclariments i/o l'ajuda de l'interpret si hi ha problemes de comprensió.
- Possibilitar temps addicional (orientativament, un +25%), atès que hi pot haver dificultats significatives en la lectoescriptura.
- Oferir alternatives a tasques auditives (per exemple, transcripció, interpret, etc.).
- Valorar certa flexibilitat en l'ús correcte de l'expressió escrita, sempre que no entri en conflicte amb les competències a avaluar.
- En determinats casos, si hi ha dificultats significatives en la lectoescriptura, contemplar variacions en el format de les preguntes, sempre que no entri en conflicte amb els resultats d'aprenentatge.

Recursos:

- Préstec de sistemes FM i micròfons Bluetooth
- Préstec de fonendoscòpis adaptats
- Servei d'interpretació de llengua de signes
- Alumnat de suport (programa de voluntariat)

- Guies d'accessibilitat del grup d'innovació docent Adaptabit.

2.2.2. Dèficit visual

Si bé l'Organització Mundial de la Salut (OMS) ofereix una classificació amb diversos graus de pèrdua visual, des d'una perspectiva funcional és habitual diferenciar entre ceguesa i baixa visió. La ceguesa es caracteritza per no percebre cap resta visual o només ser capaç de distingir algunes diferències entre zones més o menys il·luminades. La baixa visió fa referència a persones que, amb la millor correcció possible, poden veure o distingir objectes, encara que sigui amb dificultat i a curta distància i, en les millors condicions, que algunes d'elles arribin a llegir lletra impresa si és prou gran i clara, encara que sigui amb més esforç, més temps i utilitzant ajudes especials.

Amb tot, cal tenir en compte dues dimensions en parlar de visió: l'agudesesa visual, que fa referència al grau de precisió amb què es percep la forma dels objectes a una determinada distància i el camp visual, que fa referència a l'àrea que pot percebre cada ull davant seu.

Això vol dir que no totes les pèrdues visuals són iguals ni tenen les mateixes implicacions. Hi pot haver persones amb visió borrosa, persones que tinguin afectada la visió perifèrica i tinguin més preservada la part central o al revés, hi ha persones amb escotomes, que són com taques que impedeixen la visió de certes zones, etc.

Cal tenir en compte que un alt percentatge de la informació sovint la percebem per la vista de manera que, per les persones amb discapacitat visual, és especialment important disposar d'un context i d'alternatives per accedir a la informació, sobretot en aspectes com la lectoescriptura i l'orientació en l'espai. A més, en molts casos, la percepció passa de ser més global a més analítica, és a dir, es construeix el tot a partir de les parts (també amb la lectura, que esdevé més seqüencial).

Pel que fa a l'accés a la informació escrita per a persones amb restes visuals, el més adient seria tenir accés a materials digitals que es puguin modificar, podent fer servir amplificadors de pantalla (com el Zoomtext). Si, eventualment, s'ha d'utilitzar algun text imprès, convé utilitzar una tipografia sense serifa (per exemple, Arial o Calibri), una mida adequada per la persona (per defecte no menys de 12 o 14), bon interlineat i, segons el cas, evitant negreta i/o cursiva així com garantir un bon contrast entre text i fons. Així mateix, cal recordar que l'eficàcia de les restes visuals pot estar supeditada a la fatiga i a aspectes ambientals (com una bona il·luminació).

En el cas de les persones amb ceguesa, les vies per accedir a la informació són tàctils o auditives. Tàctils com el Braille (a través d'eines com el Braille n Speak o la línia Braille) o els relleus (com les làmines fuser o les maquetes) i auditives com els arxius amb format d'àudio, l'audiodescripció i els programes de lectura de pantalla (com el JAWS, el NVDA o el Voiceover), uns programes d'ús freqüent que depenen del nivell d'accessibilitat dels entorns digitals.

Adaptacions i recomanacions pel seguiment de les sessions i l'assignatura:

- Oferir accés als materials didàctics en format digital accessible i, sempre que sigui possible, amb antelació. Si l'estudiant té restes visuals, eventualment es pot facilitar cert material imprès d'acord amb les seves necessitats.
- Procurar verbalitzar el que s'escriu i descriure mínimament les imatges o els gràfics utilitzats. Així mateix, en la mesura del possible, donar orientacions perquè l'estudiant pugui situar-se dins dels materials i facilitar que pugui fer ús de les seves eines i estratègies a classe, com fer

servir lupes, taules electròniques, enregistrar certes parts, fotografiar la pissarra per ampliar-la, etc.

- Permetre una temporització raonable per realitzar lectures i treballs. La bibliografia proposada hauria de tenir una versió digital i s'hauria de conèixer amb suficient antelació. Si fos necessari, es pot valorar orientar les lectures a prioritzar.
- Els materials audiovisuals haurien de disposar d'audiodescripció i les imatges amb descripció de text alternatiu. Si no és possible, caldria consensuar alternatives com contextualitzar o donar un guió sobre què hi apareix.
- Convé fer respectar els torns de paraula i mantenir un soroll ambiental acceptable a l'aula. També vetllar perquè l'estudiant pugui seure a un lloc adequat (per exemple, primeres files, zones ben il·luminades o de fàcil accés) i ajudar a evitar, en la mesura del possible, els obstacles a les zones de pas (com per exemple motxilles, finestres i portes a mig obrir, taules i cadires desordenades, etc.).
- Si alguna activitat requereix sortir dels espais habituals, caldria donar-li suficients indicacions perquè pugui arribar al destí i, si és necessari, vetllar perquè pugui anar acompanyat des d'un lloc que li sigui familiar.
- Cal preveure i consensuar, si és el cas, com treballaran continguts matemàtics, que incloguin gràfics i/o programari específic o que impliquin activitats pràctiques amb l'entorn físic.

Adaptacions per les proves d'avaluació:

- Proporcionar la prova en el format més adient per cada estudiant:
 - Arxiu digital, utilitzant l'ordinador amb els ajuts tècnics corresponents.
 - Transcripció al Braille.
 - Imprès, segons en quins casos, adequant la mida, la tipografia de lletra, l'espai per contestar, etc.
- Presentar les imatges ampliades i/o descrites, segons el cas.
- Possibilitar temps addicional, d'acord amb l'informe d'adaptació docent (orientativament +50%).
- Vetllar per unes condicions adients d'espai i il·luminació i, en el cas de proves impreses, evitar els fulls de resposta òptica i proporcionar suficient espai de resposta per una lletra gran.
- Valorar, si fos necessari, un canvi parcial o total en el format de preguntes o la modalitat de la prova (per exemple, de prova escrita a prova oral), en la mesura que no entri en conflicte amb l'assoliment dels resultats d'aprenentatge.
- Preveure i consensuar, si és el cas, com s'avaluaran els continguts matemàtics, que incloguin gràfics i/o programari específic o que impliquin activitats pràctiques amb l'entorn físic. Tenir en compte la dificultat per treballar amb taules en documents digitals.

Recursos:

- Recomanacions SAE envers les persones amb ceguesa i l'accessibilitat digital
- Eines de suport a l'accessibilitat al campus i descàrrega en formats alternatius (Blackboard Ally)

- Alumne/a de suport (programa de voluntariat)
- Productes de suport (mobiliari) com llum blanca i faristol
- Serveis per a persones amb necessitats específiques del CRAI UB
- Guies d'accessibilitat del grup d'innovació docent Adaptabit
- Col·laboració amb el Centre de Recursos Educatius de l'ONCE.

2.3. Mesures relacionades amb factors psicològics

El concepte de salut mental està relacionat amb la manera com ens sentim, pensem o actuem. És un aspecte bàsic pel benestar i per al funcionament efectiu de les persones i és indissociable del concepte de salut en el seu vessant més ampli.

Totes les persones tenim diferents maneres de percebre el món, de comportar-nos o tenim alts i baixos en el nostre estat d'ànim, però quan hi ha alguna alteració que apareix de manera sostinguda i que afecta significativament el dia a dia d'una persona és possible que puguem parlar de trastorn mental. És un problema de salut totalment legítim, que pot afectar a qualsevol persona i estigmatitzar-ho no fa sinó obstaculitzar l'accés al suport necessari i a una millor qualitat de vida.

A l'entorn universitari, a més, els estudiants s'enfronten a una sèrie de factors d'estrès, com la pressió acadèmica, les expectatives socials, l'adaptació a un nou entorn, possibles preocupacions financeres, etc. Aquests factors també poden influir en l'aparició o l'agreujament de certs trastorns.

Amb tot, el ventall de diagnòstics relacionats amb la salut mental pot ser molt ampli i, per tant, la resposta educativa dependrà molt de cada persona, però sovint les implicacions més freqüents en l'àmbit acadèmic solen estar relacionades amb l'atenció i la memòria, la comprensió i l'expressió, la motivació, l'organització i la planificació, la conducta i les habilitats socials.

En tot cas, més enllà dels possibles ajustaments, serà molt important la comunicació que s'estableixi amb el docent, perquè els missatges poden tenir un impacte molt més gran i perquè amb certs aclariments es poden redimensionar preocupacions sobre l'assignatura que generen gran ansietat a l'estudiant.

Adaptacions i recomanacions pel seguiment de les sessions i l'assignatura:

- Oferir unes pautes clares del funcionament de l'assignatura i facilitar l'accés a materials didàctics (com presentacions utilitzades a classe i/o fonts d'informació complementàries) que puguin ser d'ajuda per revisar i completar els apunts.
- Emfatitzar, en la mesura del possible, les idees principals i les seves relacions. Per això, pot ser un bon recurs incloure suports visuals (per exemple, diagrames, mapes conceptuals, quadres sinòptics, etc.).
- Cal proposar les tasques individuals amb suficient marge de temps i oferir unes instruccions molt clares sobre com s'han de dur a terme. En alguns casos, pot ser recomanable fragmentar certes activitats o ajudar a descompondre-la en passos.
- Valorar certa flexibilitat en les exposicions en públic, com permetre el temps que necessiti o consensuar alternatives amb l'estudiant (per exemple, fer-la amb un grup més reduït o només amb el docent).

- Oferir suport en les activitats grupals (per exemple, en el procés de formació de grups) o, si resulta necessari i és possible, oferir alternatives (grup més reduït, fer la tasca individualment, etc.).
- Permetre sortir de classe quan ho necessiti davant la possible aparició de crisis.
- Valorar certa flexibilitat en els requisits d'assistència per possibles indisposicions derivades de problemes de salut relacionats amb el diagnòstic, en la mesura que no entri en conflicte amb l'assoliment dels resultats d'aprenentatge.
- Flexibilitzar, si és necessari, els terminis per poder canviar de modalitat d'avaluació (de continuada a única) per motius sobrevinguts.

Adaptacions per les proves d'avaluació:

- Oferir, en la mesura del possible, orientacions prèvies a la prova (com es desenvoluparà, quin tipus de preguntes es poden trobar, etc.) i procurar evitar situacions inesperades o canvis d'última hora.
- Convé plantejar els enunciats tan clars com sigui possible (poca cabuda per interpretacions, llenguatge directe, valorar ressaltar certes parts, distingir clarament les diverses demandes, etc.). Així mateix, oferir certs aclariments referents a la comprensió durant la prova.
- Possibilitar temps addicional quan l'estudiant ho requereixi (orientativament +25%).
- Facilitar, si escau, fulls a part per estructurar el discurs escrit. Eventualment, en casos degudament justificats, es pot valorar l'ús de l'ordinador, per exemple, si la grafomotricitat està força afectada.
- En alguns casos, si és necessari, es pot valorar un canvi de lloc (o inclús fer-ho a banda).
- Valorar alternatives en cas de crisis o possibles indisposicions, com la possibilitat de canviar la data de realització de les proves d'avaluació, sempre dintre dels terminis del calendari acadèmic del curs actual.

Recursos:

- Suport psicològic a la comunitat UB (orientació envers el benestar emocional)
- Centre de Serveis de Psicologia UB
- Unitat d'Orientació Acadèmica i Professional del SAE.

2.4. Mesures relacionades amb trastorns de l'aprenentatge i del neurodesenvolupament

En aquest apartat es tractaran específicament el Trastorn específic de l'aprenentatge (Dislèxia/Discalculia), el Trastorn per Dèficit d'atenció i hiperactivitat (TDAH) i el Trastorn de l'espectre de l'autisme (TEA) com les condicions més freqüents a l'àmbit universitari.

2.4.1. Trastorn específic de l'aprenentatge – Dislèxia / Discalculia

La dislèxia és un trastorn d'origen neurobiològic que afecta principalment a les habilitats implicades en la lectura fluent de les paraules i en la seva escriptura. Fonamentalment, estan

alterades la consciència fonològica (habilitat per identificar i manipular els sons de les paraules), la memòria verbal (l'habilitat per retenir l'ordre seqüencial de la informació verbal), la velocitat de processament verbal (temps per processar grafies i dígit) i el reconeixement global de paraules (CT Unidiscat, 2012).

És una dificultat en el procés de codificació i descodificació de les paraules que té implicacions globals en la lectoescriptura, ja que una menor automatització també suposa haver de destinar més recursos cognitius a processos atencional i de memòria de treball, en comptes de poder-los destinar a l'organització i comprensió dels textos. En alguns casos també hi poden haver associades dificultats amb els números i el càlcul.

De vegades, la dislèxia i la discalculia poden estar relacionades (cal entendre els termes que defineixen els números i relacionar-los amb la seva magnitud i el mateix passa amb les operacions aritmètiques, que cal entendre en la seva formulació lingüística i traslladar-la a la seva referència numèrica), però no sempre concorren, de manera que és un aspecte que s'hauria de concretar en el diagnòstic.

En aquest sentit, segons la classificació alternativa que proposa el manual diagnòstic DSM-5, aquestes dificultats s'inclourien en el trastorn específic de l'aprenentatge i, en cada cas, caldria especificar si presenta dificultats amb la lectura, amb l'expressió escrita i/o matemàtiques.

Sigui com sigui, es tracta d'un trastorn persistent, si bé no tots els casos tenen la mateixa gravetat i la seva evolució pot variar. De fet, hi ha estudiants que a l'edat adulta han anat adquirint recursos i estratègies per compensar, en la mesura del possible, part d'aquestes dificultats.

Adaptacions i recomanacions pel seguiment de les sessions i l'assignatura:

- Facilitar l'accés a materials didàctics (com presentacions utilitzades a classe i/o fonts d'informació complementàries) que puguin ser d'ajuda per a revisar i completar els apunts. Si és possible, fer-ho amb antelació i en format digital pot evitar copiar innecessàriament i permetrà fer ús de certs suports per facilitar la lectura.
- Incloure, en la mesura del possible, suports visuals i/o audiovisuals en l'explicació i els materials, ja que el rendiment sovint pot ser superior en tasques visuals i perceptives que en les que tenen un component lingüístic elevat (ajudes visuals com, per exemple, diagrames, mapes conceptuals, colors per diferenciar apartats, quadres sinòptics, vídeos, etc.).
- Permetre una temporització raonable per dur a terme lectures i treballs individuals, avisant amb suficient antelació i evitant, en la mesura del possible, la immediatesa. Així mateix, en alguns casos pot ser de gran ajut rebre orientacions sobre si una lectura és més essencial o opcional, per poder prioritzar en cas que ho requereixi.

Adaptacions per les proves d'avaluació:

- Facilitar la comprensió dels enunciats, plantejant preguntes poc enrevessades i permetent certs aclariments referents a la comprensió durant la prova.
- Possibilitar el temps addicional que es preveu per estudiants amb dificultats significatives en la lectoescriptura diagnosticades (+25%).
- Valorar certa flexibilitat en aspectes com l'ortografia o l'estructura sintàctica, sempre que no entri en conflicte amb l'avaluació dels resultats d'aprenentatge de l'assignatura i/o titulació.
- En cas que li resulti d'ajuda a l'estudiant, permetre fer marques sobre els enunciats, oferir

fulls d'esborrany i/o facilitar l'ús d'altres suports (com diccionari o calculadora), sempre que no interfereixin amb l'avaluació dels resultats d'aprenentatge.

- En determinats casos, si hi ha dificultats en la comprensió especialment significatives, es poden beneficiar d'escoltar els enunciats en veu alta (si bé cal evitar donar les preguntes únicament dictades) o de possibles variacions en el format de les preguntes, sempre que no entri en conflicte amb els resultats d'aprenentatge.

Recursos:

- Llicències del programari ClaroRead
- Descàrrega de documents del campus virtual en formats alternatius per facilitar la comprensió lectora (Blackboard Ally).

2.4.2. Trastorn per dèficit d'atenció amb hiperactivitat

El trastorn per dèficit d'atenció amb hiperactivitat (TDAH) és un trastorn del desenvolupament neurològic persistent al llarg de la vida i que es caracteritza per tres símptomes nuclears:

- la inatenció, que fa referència especialment a la dificultat per focalitzar i mantenir l'atenció;
- la hiperactivitat, que es manifesta per un excés d'activitat motriu i/o cognitiva;
- la impulsivitat, que es posa en evidència per una impaciència poc continguda i precipitació.

En funció d'això, existeixen diferents categories diagnòstiques dins el TDAH, segons la predominança d'aquests símptomes:

- presentació predominant amb falta d'atenció,
- presentació predominant d'hiperactivitat i impulsivitat,
- presentació combinada.

Amb tot, aquestes manifestacions poden variar al llarg de la vida de les persones i, de fet, els trets relacionats amb la falta d'atenció sovint segueixen molt més presents a l'edat adulta que els relacionats amb la hiperactivitat, mentre que la impulsivitat, tot i mantenir-se, tendeix a apaivagar-se.

A més, per poder valorar realment les implicacions del trastorn, cal tenir en compte que en el TDAH hi ha una alteració de les funcions executives, encarregades d'aspectes com la inhibició, la memòria de treball, la interiorització del llenguatge, l'autoregulació de la motivació i el control de les emocions, la planificació o la flexibilitat cognitiva. Tot plegat, processos implicats en les tasques d'ensenyament-aprenentatge i en l'adaptació a l'entorn.

Adaptacions i recomanacions pel seguiment de les sessions i l'assignatura:

- Utilitzar estratègies per emfatitzar la informació rellevant i facilitar el seguiment de les classes, de manera que la persona tingui la possibilitat de reprendre el fil i/o fer-se un esquema d'allò que ha d'aprendre. Per exemple, mantenir una estructura clara dels continguts, fer servir un llenguatge senzill i directe, fer ús d'esquemes de referència, oferir senyals de transició entre un tema i un altre, enllaçar els continguts amb els coneixements previs, fomentar la participació, etc.

- Facilitar l'accés a materials didàctics (com presentacions utilitzades a classe i/o fonts d'informació complementàries) que puguin ser d'ajuda a l'estudiant per revisar i completar els apunts, ja que aquests poden presentar errors, parts incompletes o, de vegades, directament poden requerir centrar els seus esforços a escoltar l'explicació.
- Oferir suport per una adequada organització i planificació de les tasques. És convenient donar instruccions clares i, preferentment, per escrit (guió, normes de presentació, etc.), així com possibilitar un marge de temps raonable. En alguns casos, a més, pot ser de gran ajuda disposar d'orientacions addicionals, com un control de passos, fragmentar certes tasques i fins i tot, si ho sol·liciten, establir un seguiment periòdic de l'activitat.

Adaptacions per les proves d'avaluació:

- Procurar plantejar enunciats clars i fomentar la revisió de les respostes. En aquest sentit, pot ser recomanable utilitzar un llenguatge directe, formular frases curtes, ressaltar les parts importants i/o diferenciar visualment les diverses demandes a resoldre. També pot ser convenient evitar el full de lectura òptica per respondre proves d'opció múltiple.
- Possibilitar el temps addicional que es preveu per a aquests estudiants (+25%), que serà efectiu en la mesura que es puguin evitar els estímuls distractors al seu voltant. També es poden contemplar descansos o alternatives com dividir la prova en aquelles que siguin especialment llargues.
- Intentar prioritzar el contingut, valorant certa flexibilitat en aspectes de forma i/o expressió escrita, sempre que això no entri en conflicte amb els resultats d'aprenentatge a avaluar.
- Vetllar perquè l'estudiant pugui seure en un lloc de l'aula allunyat de distractors si ho demana (per exemple, a primera fila, on hi ha menys estímuls en el seu camp visual, i/o apartat de finestres, portes o zones de pas).

Recursos:

- Unitat d'Orientació Acadèmica i Professional del SAE
- Descàrrega de documents del campus virtual en formats alternatius per facilitar la comprensió lectora (Blackboard Ally).

2.4.3. Trastorn de l'espectre de l'autisme

El trastorn de l'espectre de l'autisme (TEA) és una condició del neurodesenvolupament que comença a manifestar-se al final del primer any i es prolonga durant tota la vida, afectant principalment el desenvolupament social i comunicatiu, així com a la capacitat per a regular de manera flexible la conducta i el pensament. Amb tot, es parla d'espectre per la variabilitat i la diferent intensitat que poden haver-hi en els símptomes que presenta cada persona.

Alguns dels patrons característics que amb certa freqüència podríem observar entre estudiants universitaris amb TEA serien:

- Major dificultat per relacionar-se i per ajustar adequadament la conducta a cada context social el que pot causar tenir una menor iniciativa en les interaccions.

- Un estil comunicatiu i un llenguatge més literal, amb dificultats per comprendre missatges poc explícits o concrets. També hi pot haver un ús limitat de gestos i expressions facials, així com dificultats en la interpretació dels senyals no verbals dels altres.
- Adhesió a certes rutines o maneres de fer i poca tolerància als canvis o imprevistos. Les activitats poc dirigides suposen un major repte i pot haver-hi una gran predilecció per certes àrees d'interès que poden semblar atípiques.
- Els pot resultar més complicat fer inferències sobre els estats mentals dels altres i actuar en conseqüència, la qual cosa pot comportar una major inseguretat.
- En alguns casos també hi pot haver una major reactivitat a estímuls sensorials de l'entorn (llums, sorolls, etc.), que poden causar gran malestar. També es poden donar moviments o comportaments repetitius i/o estereotipats (per exemple, en manipular un objecte).

Així doncs, la resposta educativa hauria de prestar atenció a aspectes com proporcionar un entorn estructurat, per fer-lo comprensible i previsible, ajudar en el procés de generalització dels aprenentatges, utilitzar ajudes visuals o altres recursos que ajudin a compensar les dificultats del llenguatge, oferir figures de referència amb les quals pugui tenir certa confiança, etc.

A més, en aquests casos, és important que la comunicació sigui tan clara com sigui possible, evitant els missatges molt recarregats i/o amb dobles sentits, valorant si s'està donant massa informació implícita si no entén alguna indicació, dirigint directament a la persona cap al resultat desitjable en comptes d'utilitzar l'assaig-error i evitant, en la mesura del possible, respostes incertes o ambigües.

Adaptacions i recomanacions pel seguiment de les sessions i l'assignatura:

- Convé que, en la mesura del possible, les classes segueixin una dinàmica estructurada i previsible (pautes del que vindrà, conèixer el temari, com es treballarà, anticipar les lectures i els materials que s'utilitzaran a classe, etc.). També cal establir unes normes clares de funcionament i vies senzilles per notificar i/o recordar aspectes que surtin de la dinàmica habitual (per exemple, entregues, canvis d'aula, sortides, etc.).
- Facilitar l'accés a materials didàctics (com presentacions utilitzades a classe i/o fonts d'informació complementàries) que puguin ser d'ajuda a l'estudiant per a revisar i completar els apunts, ja que en moltes ocasions poden haver-hi dificultats amb el llenguatge o la síntesi. En aquest sentit, és recomanable intentar incloure suports visuals que ajudin a emfatitzar les idees principals.
- Cal proposar les tasques individuals amb suficient antelació i oferir unes instruccions molt clares sobre com s'han de dur a terme (guió de què ha de constar, normes de presentació, etc.). Així mateix, sense entrar en conflicte amb allò que s'avalua, de vegades poden ser necessàries certes orientacions addicionals (per exemple, sobre els passos a seguir, la dedicació que hauria de tenir cada part, pactant una supervisió periòdica, etc.).
- Oferir suport en el procés de formació dels grups de treball quan calgui o, si resulta necessari i és possible, permetre la realització individual sempre que no interfereixi en els resultats d'aprenentatge a assolir. En alguns casos, també convé evitar certes situacions socials de manera espontània, de manera que una exposició oral en públic per part de l'estudiant convindria anticipar-la i consensuar-la prèviament.
- En cas que l'estudiant pateixi algun tipus de sobreestimulació sensorial, convindria ser flexibles amb allò que li permeti contrarestar el malestar i l'ansietat que això li genera (per

exemple, fer ús de les ulleres de sol, canviar de lloc, etc.). També si de vegades requereix sortir de l'aula.

Adaptacions per les proves d'avaluació:

- Oferir orientacions prèvies a la prova (com es desenvoluparà, quin tipus de preguntes es poden trobar, etc.), ja que això pot reduir l'ansietat generada per la incertesa i pot preparar l'estudiant per afrontar determinats plantejaments.
- Cal plantejar enunciats clars (amb poca cabuda per interpretacions) i instruccions inequívokes (per exemple, indicant l'extensió aproximada, els passos que han d'aparèixer, preguntant explícitament tot el que es vol que l'estudiant respongui, etc.), sempre que sigui possible i no interfereixi amb els resultats d'aprenentatge. Així mateix, oferir certs aclariments referents a la comprensió durant la prova.
- Possibilitar el temps addicional que es preveu per aquests estudiants (+25%), a fi d'intentar compensar possibles dificultats de comprensió, síntesi, gestió del temps, etc.
- Segons el cas, si és necessari, es pot valorar canviar de lloc o permetre l'ús de taps, per evitar estímuls que interfereixin amb la seva concentració. També es pot considerar l'ús d'ordinador quan estigui justificat per una afectació significativa de la grafomotricitat.
- En determinats casos, si hi ha dificultats en la comprensió especialment significatives, es pot considerar fer variacions en el format de les preguntes, sempre que no entri en conflicte amb els resultats d'aprenentatge.

Recursos:

- Meetup UB (activitat d'acompanyament per estudiants amb TEA, en col·laboració amb Associació Espectre Autista - Asperger de Catalunya, que té per objectiu millorar l'adaptació al context universitari a través de trobades/ tallers mensuals)
- Unitat d'Orientació Acadèmica i Professional del SAE.

2.5. Mesures relacionades amb les altes capacitats

En fer referència a "altes capacitats intel·lectuals" parlem d'un conjunt de persones que presenten unes característiques intel·lectuals quantitativament i qualitativament superiors de manera significativa a la major part de la població en una, diverses o totes les àrees d'aptitud. Aquestes característiques intel·lectuals fan referència a aspectes com un ràpid processament de la informació, processament crític avançat, una capacitat notable per aprendre i retenir informació complexa i, moltes vegades, alta creativitat.

Amb tot, el concepte d'altres capacitats fa referència a diferents perfils cognitius, podent diferenciar entre persones amb superdotació i persones amb talents simples o complexos. També diferenciarem altres capacitats de precocitat, en la qual els recursos intel·lectuals comencen a equiparar-se a la resta de companys un cop acaba el procés de maduració.

Les persones amb superdotació són aquelles que destaquen de manera innata per una elevada capacitat intel·lectual en totes les àrees, juntament amb una creativitat superior a la mitjana. La característica central és la flexibilitat cognitiva, és a dir, l'habilitat per tractar qualsevol mena

d'informació (verbal, matemàtica, etc.) o forma de processament (lògica o creativa).

D'altra banda, quan una persona destaca únicament en una àrea o aptitud concreta parlem de talents simples (per exemple, talent verbal, talent matemàtic, talent lògic, talent creatiu o talent social), mentre que si la persona presenta diversos talents i es genera una interrelació parlem de talents complexos (per exemple, el talent lògic-verbal-memorístic, també conegut com a talent acadèmic, el talent artístic-figuratiu o el talent motriu).

Amb tot, cal tenir en compte que, destacar en algunes o fins i tot en totes les aptituds, no sempre es correlacionarà amb un elevat assoliment acadèmic. De vegades, els estudiants amb altes capacitats han d'afrontar situacions adverses com:

- Pèrdua d'interès per allò que consideren monòton, repetitiu o amb un ritme lent
- Possibles dificultats d'acceptació pel vocabulari utilitzat
- Prioritzar excessivament els aspectes que els criden l'atenció
- Mostrar-se especialment sensibles davant les crítiques, la frustració, etc.
- Imposar-se graus d'exigència difícils d'assolir, fins i tot generant certa evitació per por al fracàs
- Conflictos per qüestionar les pautes establertes i/o mostrar-se poc flexibles amb punts de vista diferents
- Sensació d'aïllament si no troben persones estimulants al seu voltant i no se senten compresos.

Així doncs, són estudiants que també poden requerir una resposta educativa d'acord amb les seves necessitats.

Recomanacions pel seguiment de les sessions i l'assignatura:

- Facilitar espais de comunicació

En molts casos, poden aprendre més quan tenen la possibilitat de qüestionar i participar en sessions de preguntes i respostes amb persones que consideren que tenen cert nivell de coneixement. De vegades, les classes convencionals no ofereixen aquesta possibilitat o les seves intervencions podrien afectar la dinàmica de les classes. És per això que, si és possible, seria recomanable oferir-li espais o vies de comunicació alternatives per resoldre els seus dubtes.

- Respectar i promoure el pensament divergent

Aquests estudiants poden plantejar-se connexions inusuals entre conceptes o abordar-los de manera diferent a com s'han treballat a classe. La primera impressió podria ser la de què no s'ha entès el contingut i rebutjar o penalitzar els seus comentaris, però pot ser el fruit d'explorar múltiples solucions generant idees creatives (un procés que evidentment suposa un risc i no sempre estarà ben fonamentat).

- Enriquir els continguts amb materials o activitats a demanda

Pot ser molt beneficiós partir dels seus interessos per ajudar-los a enriquir el currículum. Tanmateix, això no vol dir fer-ho indiscriminadament en tots els temes ni s'ha de confondre amb donar més quantitat de feina. Es tracta de proposar fonts d'informació, materials o activitats focalitzades en aquelles temàtiques que li desperten més interès.

- Possibilitar la valoració de l'esforç individual

Els programes que no permeten ritmes diferents i que pretenen arribar a uns resultats comuns poden esdevenir desmotivants. Plantejar preguntes que només poden ser correctes o incorrectes o fer treballs grupals en els quals el seu esforç queda diluït poden minimitzar la implicació de l'estudiant ja que no li aporten cap prestigi. Tanmateix, això no vol dir que tots els estudiants se sentin incòmodes en aquest context ni vulguin generar unes expectatives més elevades.

- Orientar a la participació en activitats complementàries

De vegades, aquests estudiants tenen la percepció de què podrien avançar més ràpidament durant l'etapa universitària, però cal recordar i promoure que també és una època que ofereix un gran ventall d'activitats per créixer, tan relacionades amb la vida universitària (col·laboracions amb departaments o grups de recerca, participació en òrgans de govern, etc.) com externes (activitats per millorar certes competències, tant acadèmiques com emocionals i socials).

- Propiciar un ambient emocionalment favorable

Cal recordar que "altes capacitats" no sempre significa "alt rendiment", però alguns estudiants construeixen la seva autoimatge al voltant d'unes expectatives que, quan poden ser qüestionades per un procés d'avaluació, aquest pot generar cert rebuig o evitació. En aquest sentit, pot ser d'ajuda crear espais per al diàleg i la tutorització per vincular a l'estudiant i donar un retorn constructiu als seus neguits.

Recomanacions per les proves d'avaluació:

Sempre que no concorrin altres diagnòstics, no és gaire habitual que els estudiants amb altes capacitats requereixin mesures d'accés al currículum, si bé pot ser recomanable, en la mesura del possible, considerar alguns dels aspectes ja esmentats; per exemple:

- Valorar la possibilitat, sempre de manera consensuada amb l'estudiant, de proposar una prova més oberta en la que pugui demostrar el grau d'assoliment.
- Promoure la vinculació amb l'estudiant, si escau, per fomentar l'assistència a les avaluacions (com a prevenció de possibles conductes d'evitació).

Recursos:

- Centre de Serveis de Psicologia UB
- Unitat d'Orientació Acadèmica i Professional del SAE.